

מאור הזית

דברי תורה משלח מערכת מכון עלה זית

שנה ב: גליון מט | שבת קודש פרשת נצבים-וילך | כ"ג אלול ה'תשפ"ו

מאור התשובה

אם ישוב מיד תקבלו

כי המצוה הזאת אשר אנכי מצוה היום

לא נפלאות היא ממך וגו' כי קרוב אליך הדבר מאד וגו' (ל, יא-יד).

הרמב"ן פירש שפרשה זו מדברת במצות התשובה, ועליה אמר הכתוב שאיננה נפלאות ורחוקה ממך, אלא היא קרובה אליך מאד לעשותה בכל עת ובכל מקום. וצריך ביאור, מדוע באמת נכתבה מעלה זו דוקא אצל מצות התשובה, ולא נכתב כן לגבי כללות מצוות התורה, או לגבי שאר המעלות והמדרגות בעבודת ה', שאין הדבר נפלא מן האדם, אלא קרוב אליו מאד, ובידו לעשותו.

הגרי"ש אלישיב, הגר"ר בצלאל זולטי, הגרש"ז אויערבך

הגאון רבי יוסף שלום אלישיב זצ"ל (דברי אגדה עמ' שעד) ביאר בזה על פי מאמר חז"ל (ירושלמי מכות פ"ב ה"ו; ילקוט שמעוני יחזקאל רמז שנח), שאלו לחכמה חוטא מהו ענשו, אמרה להם "חטאים תרדף רעה" (משלי יג, כא), שאלו לנבואה חוטא מהו ענשו, אמרה להם "הנפש החוטאת היא תמות" (יחזקאל יח, ד), שאלו לתורה חוטא מהו ענשו, אמרה להם יביא אשם ויתכפר לו, שאלו להקב"ה חוטא מהו ענשו, אמר להם יעשה תשובה ויתכפר לו. ויש להבין, מהו שנקטו חז"ל דוקא ג' ענינים אלו, חכמה, נבואה ותורה, ומדוע נשאלה השאלה לפניהם.

אמנם הביאור בזה הוא, שג' ענינים אלו הם העומדים לאדם להצילו מן החטא ולשמרו מעבירה ועוון. החכמה מונעת את האדם מן החטא, שהרי אמרו חז"ל (סוטה ג, א) "אין אדם עובר עבירה אלא אם כן נכנס בו רוח שטות", אבל כשהחכמה שולטת בו אינו בא לידי חטא. וכתב הרמח"ל (דרך עץ חיים ד"ה הנה על כן), "ואם היתה הידיעה רחבה ועומדת על לב בני האדם לא היו חוטאים לעולם, אך לא היה אפילו היצר קרוב אליהם ושולט עליהם, כמו שאינו שולט במלאכים". הנבואה אף היא באה להזהיר את האדם מפני החטא ולמונעו ממנו, והנביאים מסרו את נפשם כדי להורות לבני ישראל את הדרך ילכו בה ואת המעשה אשר יעשו, עד שהנביא ישעיהו מעיד על עצמו (ישעיה נ, ו) "גוי נתתי למכים ולחיי למורטים פני לא הסתרתי מכלימות ורוק". והתורה אף היא מגנא ומצלל, משמרת את האדם מן החטא ונותנת לו עצה ותושיה.

ועל אף שג' הענינים הללו פועלים לטובת האדם, ומסוככים ומגינים עליו להצילו מן החטא, מכל מקום לאחר שחטא אין להם עצה להועיל לו, אלא אדרבה, החכמה והנבואה מצדיקים עליו את הדין, ואף התורה אינה נותנת לו עצה שלמה, כי רק על השגגות בידו להביא קרבן ולהתכפר, ורק בזמן שבת המקדש היה קיים. ונמצא שהאדם לאחר החטא הרי הוא בבחינת "הבט ימין וראה ואין לי מכיר אבד מנוס ממני אין דורש המשך בעמוד 2

הגאון רבי יוסף שלום אלישיב זצ"ל (1910-2012)

נולד בשנת תר"ע בשאוול שבליטא לאביו הגאון רבי אברהם לוינסון זצ"ל, שהיה חתנו של הגה"צ המקובל רבי שלמה אלישיב זצ"ל, בעל ספר "לשם שבו ואחלמה". בשנת תרפ"ד עלה אביו עם משפחתו לירושלים, ומני אז נקרא שמם אלישיב, כשם הסבא. שקד על התורה בבתי מדרש שונים בירושלים. בגיל 02 נשא לאשה את בתו של הגאון רבי אריה ליון זצ"ל. בשנת תרצ"ח הוסמך לרבנות על ידי הגאון רבי זעליג ראובן בענגיס זצ"ל, ראב"ד העדה החרדית שבירושלים. לאחר פטירת אביו נתמנה למלא את מקומו ולעמוד בראש בית המדרש תפארת בחורים בשכונת מאה שערים. כיהן כדיין בבית הדין הרבני בירושלים במשך מספר שנים, ולאחר מכן במשך קרוב לעשרים שנה כיהן כדיין בבית הדין הרבני הגדול. נודע כשקדן עצום שלא פסיק פומיה מגירסא, וגדלותו בתורה היתה מן המפורסמות. היה מגדולי הפוסקים בדורו, ורבים היו מריצים אליו את שאלותיהם לשמוע ממנו דבר ה' זו הלכה. בימי זקנותו היה מקברניטי היהדות החרדית בארץ ישראל. תשובותיו ההלכתיות נלקטו ונדפסו בספר "קובץ תשובות" ו' חלקים. כמו כן יצאה לאור על ידי תלמידיו סדרת הספרים "הערות רבינו הגרי"ש אלישיב" על מסכתות הש"ס, משיעורי הגמרא שאמר בבית המדרש תפארת בחורים. עוד יצא לאור על ידי נכדו הספר "דברי אגדה", הכולל בתוכו דרשות ושיחות מוסר שנשא בצעירותו בבית המדרש תפארת בחורים. חידושי תורה מכתב ידו בענינים שונים יצאו לאור בשם "כתבי הגרי"ש". פסקי הלכה ותשובות שהשיב בעל פה הוזכרו בספרים רבים, ואף נתחברו ספרים מיוחדים המביאים ומלקטים את תשובותיו ופסקיו [כגון: שו"ת "ישא יוסף", שו"ת "ישיב משה", "אשרי האיש" על ד' חלקי שו"ע, ועוד]. נפטר בשנת תשע"ב בגיל 102 ונטמן בהר מנוחות שבירושלים.

מאור הסליחה

כדלים וכרשים דפקנו דלתיך

בדרשה שנשא הגאון רבי יוסף שלום אלישיב זצ"ל בבית המדרש תפארת בחורים, עמד הרב על כך שבסליחות אנו אומרים "כדלים וכרשים דפקנו דלתיך", ובודאי אם יבוא עני ויבקש שירחמו עליו בגלל עניונו, ויאמר לו אדם שהוא מוכן להעסיק אותו תמורת תשלום, והעני יסרב ויעדיף להמשיך לחזר על הפתחים, לא יהיה לו פתחון פה כלל, שהרי בידו היכולת לצאת מעניונו. וכן הוא לדידך, כאשר אומרים כדברים האלה, הרי זה מעורר ומחייב אותנו לעשות ככל שביכולתנו, כדי שתהיה בידינו איזו זכות בעמדנו למשפט לפני אדון כל.

(דברי אגדה עמ' שצ)

מאור הימים Say It or Know It?

When we ask Hashem for forgiveness, it is not our request that is *selichah*; rather, we are looking to Hashem for *selichah*. Why then, are these *tefillos* referred to as *Selichos*; wouldn't *tachanunim* be more appropriate?

Rav Shmuel Munkes, a *chassid* of the Baal HaTanya, was once traveling during the days of *Selichos*, and found lodging with a simple rural couple. When they got up in the middle of the night for *Selichos*, they woke up their guest as well. Feigning ignorance, he asked the couple what *Selichos* is. Surprised that this bearded gentleman had never heard of *Selichos*, they explained that *Selichos* is beseeching Hashem. "Why beseech Hashem? What will happen if you don't ask?" They explained that they owned a barn with three cows. If they did not daven, the cows wouldn't give milk, and without food or income, the *poritz* would evict them from the property. The *chassid* remarked: "I've heard of babies waking up in the middle of the night to cry for milk, but I've never heard of adults awakening to cry for milk."

To call these requests *Tachanunim* would imply they are supplications for material needs. The label *Selichos* reminds us that we have sinned. Instead of stating explicitly that we have sinned, we couch it in softer language, and refer to it as *Selichos* – atonements. We are not coming to Hashem

to request that our physical needs be filled, but to request forgiveness.

The simple couple may have been naïve, but we might be worse. They understood that the stakes are high on Rosh Hashanah: if Hashem would not give their cows milk, they would be in deep trouble. In the olden days in general, living in privation, people were more aware that Hashem controlled their lives. If someone was sick, or there was a drought, there was nothing to do but say *Tehillim*. It was obvious to them to beseech Hashem on Rosh Hashanah.

Today, unfortunately, we are disconnected from that reality. We may know that we are in the days of *Selichos*, and Rosh Hashanah is almost upon us; but there's knowing, and there's knowing. Rav Levi Yitzchak of Bardichev would relate that once upon his return from a trip to the holy Maggid, his father-in-law asked him what he had learned. He replied, "Now I know there is a Master of the World." His father-in-law, who was not impressed, retorted: "Ask the maid; even she knows that there is a Master of the World!" Rav Levi Yitzchak responded: "She says it; I know it." We know that Rosh Hashanah is approaching; we say *Selichos*; but we must feel it deep in our hearts. וְיָדַעְתָּ הַיּוֹם — וְהִשְׁבַּתְּ אֶל לְבָבְךָ — You shall know this day, and take to your heart (Devarim 4:39). There is a big difference between knowing and taking to heart.

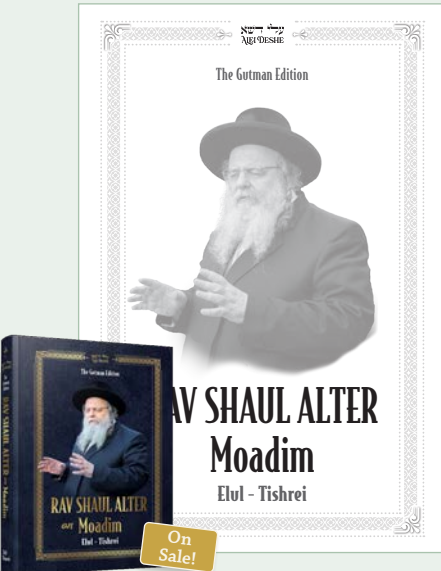
(Rav Shaul Alter Moadim - Machon Aleh Zayis)

האדם, ותמיד ידו פתוחה לקבל את תשובתו.

ועל פי זה יתבאר היטב מדוע דוקא לגבי מצות התשובה נכתב שקרוב אליך הדבר מאד, ולא נכתב כן לגבי חכמה ונבואה ותורה, מפני שאלו עומדים לאדם רק עד שיחטא, ולאחר שנפל ונכשל בחטא אין בידם לסייע לו, אבל החתירה שחותר הקב"ה לאדם לקבלו בתשובה, הרי זה עומד לימינו תמיד, בכל מצב שימצא בו האדם, והדבר קרוב אליו קרבה מוחלטת ותמידית.

המשך מעמוד 1 לנפשי" (תהלים קמב, ה), כי גם דורשי ושוחרי טובות, הלא המה החכמה, הנבואה והתורה, אין בידם לסייע לו.

ורק הקב"ה אשר הוא א-ל רחום וחנון, אינו נוטש את האדם אף לאחר החטא, והוא מעיד על עצמו (ראש השנה יז, ב), "אני הוא קודם שיחטא האדם, ואני הוא לאחר שיחטא האדם ויעשה תשובה", ועל כן כאשר שאלו להקב"ה "חוטא מהו עונשו" השיב להם "יעשה תשובה ויתכפר לו", כי הקב"ה קרוב לאדם וחפץ בטובתו בכל עת ובכל מצב שיעמוד בו

RAV SHAUL ALTER Moadim
Elul - Tishrei

החפץ חיים
חיייו ופעלו

רוח אליהו

AVAILABLE AT ALEHZAYIS.COM